

## Et lille Bidrag til Giftmordersken Frøken Justine Cathrine Rosenkrantz's Karakteristik.

Meddelt af H. Ehrencron-Müller.

En af de mest omtalte danske Kriminal­sager fra det 17de Aarhundrede er sikkert det Giftmordsforsøg, som »Hofjomfruen« Justine Cathrine Rosenkrantz i Aaret 1699 forøvede mod en anden »Hofjomfru« Anna Emilie von Dalwig. Paa Grund af Skinsyge søgte hun at rydde sin begunstigede Medbejl­erske af Vejen ved at komme Rottekrudt i hendes Mad og blev, skønt Anslaget mislykkedes, af en nedsat Kom­mission dømt fra Livet, hvilken Straf dog ved kgl. Resolution forandredes til livsvarigt Fængsel paa Hammershus og senere endogsaa formildedes til et tvungent Ophold i Rønne, hvor hun døde næsten et halvt Aarhundrede efter at hun havde begaaet sin Forbrydelse. Sagens Akter er forlængst trykt i Udvalg af danske og udenlandske Criminalsager, udg. af F. M. Lange, V. 1839, p. 189—236 og i nyeste Tid er Tildragelsen ogsaa bleven benyttet til Stof for en historisk Roman. Det er derfor ikke nødvendigt her at komme nærmere ind paa selve Sagen, men, da jeg tilfældigvis i den paa det kgl. Bibliotek opbevarede Samling Breve til Hans Gram traf paa nedenstaaende Brev, der i et og alt bekræfter det ualmindelig slette Ry, som Frk. Rosenkrantz altid har haft under alle Livets Forhold til sine sidste Dage, har jeg ment, at det lille Brudstykke af Brevet, som omhandler hende, muligvis kunde have nogen Interesse for dette Tidsskrifts Læsere.

Brevskriveren, af den bekendte Heiberg-Slægt, er Soren­skriver i Søndhordland Peder Heiberg (f. 1668 † 1729), fra hvem der findes flere Breve til Gram i den ovennævnte Brevsamling. Den i Brevet omtalte Søstersøn Jens er Søn af Peder Heibergs Søster Birgitte Heiberg, hvis Børn i hendes Ægteskab med Foged i Hardanger og Søndhordland Oluf Larssøn alle antog Familie­navnet Heiberg. Denne Søn, Jens (Bech) Heiberg, der 1728 blev Student, endte som Gæstgiver og Handelsmand i Engesund i Fitje Præstegæld.

Det Brudstykke af Brevet, der omhandler Frøken Rosen­krantz, lyder saaledes:

Med min Søster Søn Jens Heiberg, som nu til Accademiet er ferdig at nedreise sender Jeg een Kuffert med een forseiglet nøgel, hvorudi ligger een rød Skarlagens Kiole, schramerered med Guld, tilhører Frøcken Justine Catrine Rosencrantz, som sidder paa Bordingholm, huilke (!) Kiole hende effter sin Broder, afgangne Hr.

Baron Rosencrantz<sup>1)</sup>, i arf er tilfalden; her oppe kand dend ej uden stor forliis selges; dend er vurderet for 50 Rdl., og der bydes ej meere for dend end 20 til 30 Rdl., saasom dend icke er af denne tids moede; thi er Jeg forarsaget at nedsende dend til Hendes egen dispensation (!); i een und stund er Jeg ordineret til Hendes Verge, thi Jeg har meere med hende at bestille end Jeg kan sige; hun er alt formeget indbildet; efter Deris May.s Allernaadigste Befalling til nu afgangne Stiftbefallingsmand Undall er Jeg til hendes Verge ordineret og Hun vil absolute, at Jeg uden Ordre skall gjøre Rægenskab til Obr. West<sup>2)</sup>, som har paataget sig af sig self at være hendes formynder. Hr. Obr. West er og i samme tanke; Jeg har tilforn været begierende baade af Frøken Rosencrantz saa og af Hr. Obr. West, at Jeg dog maatte faae en befalling dertill af een eller anden øvrighed, men alt dette u-agted vil de dog imponere mig det uden nogen ordre at levere; thi er Jeg nu forarsaget self derom at søge tilladelse, thi Gud veed Jeg gierne vil blive af med dette fortrædelig Vergemaal; derfor beder Jeg min Herre, de dog for Guds Skyld ville mage det saa, at Jeg paa medfølgende min Allerunderdanigste Memorial kunde erlange tilladelse samme Vergemaal fra mig til Hr. Obr. West at levere. Jeg vil allertienstligst beede at mig med snarreste herom maatte meddelis deres gode svar.

Hommelvig, d. 24. Maji Ao 1728.

Det besværlige Værgemaal blev Brevskriveren snart løst fra, ved Døden, der indtraf allerede Aaret efter; formodentlig har da Generalmajor West overtaget det. Slutningen af Brevet er uden Interesse i denne Sammenhæng.

---

<sup>1)</sup> Axel Rosenkrantz til Rosendal (f. 1670 † 1723) blev 1696 Amtmand over Bergenhus Amt, men beklædte kun til 1699 dette Embede og havde siden ingen offentlig Ansættelse. Den røde Kjole, der omtales her, er muligvis den, som han er iført paa Maleriet paa Rosendal (jfr. Bergens hist. Forenings Skrifter Nr. 3. 1897. p. 41; C. J. Anker og H. J. Huitfeldt-Kaas, Katalog over malede Portraiter i Norge, 1886, p. 114). Heiberg var bleven beskikket til Kurator for Frk. Rosenkrantz i hendes Broders Bo.

<sup>2)</sup> Niels Madsen West (f. 1666 † 1752), der efter med Ære at have tjent i Hæren og deltaget i den store nordiske Krig 1722 var blevet Kommandant og Amtmand paa Bornholm. 1728 blev han udnævnt til Generalmajor, men beholdt Stillingen som Kommandant, til han 1739 paa Grund af forskellige Uregelmæssigheder blev afskediget.

---